



# **Evaluační nástroje v informačním vzdělávání různých cílových skupin**

KURZ CŽV *UČÍCÍ KNIHOVNÍK*, BRNO 2024

# Nápady na aktivity ve výuce – mladší žáci

<https://robertcapek.cz/lesk-a-bida-jedne-malotridky-ii-plody/>

## Jak přemýšlet o evaluačních nástrojích

<https://robertcapek.cz/hodnoceni-ucitele-a-hodiny-samotnymi-zaky-ano-jdeme-ne-to/>

# Evaluační nástroj Lod'ka

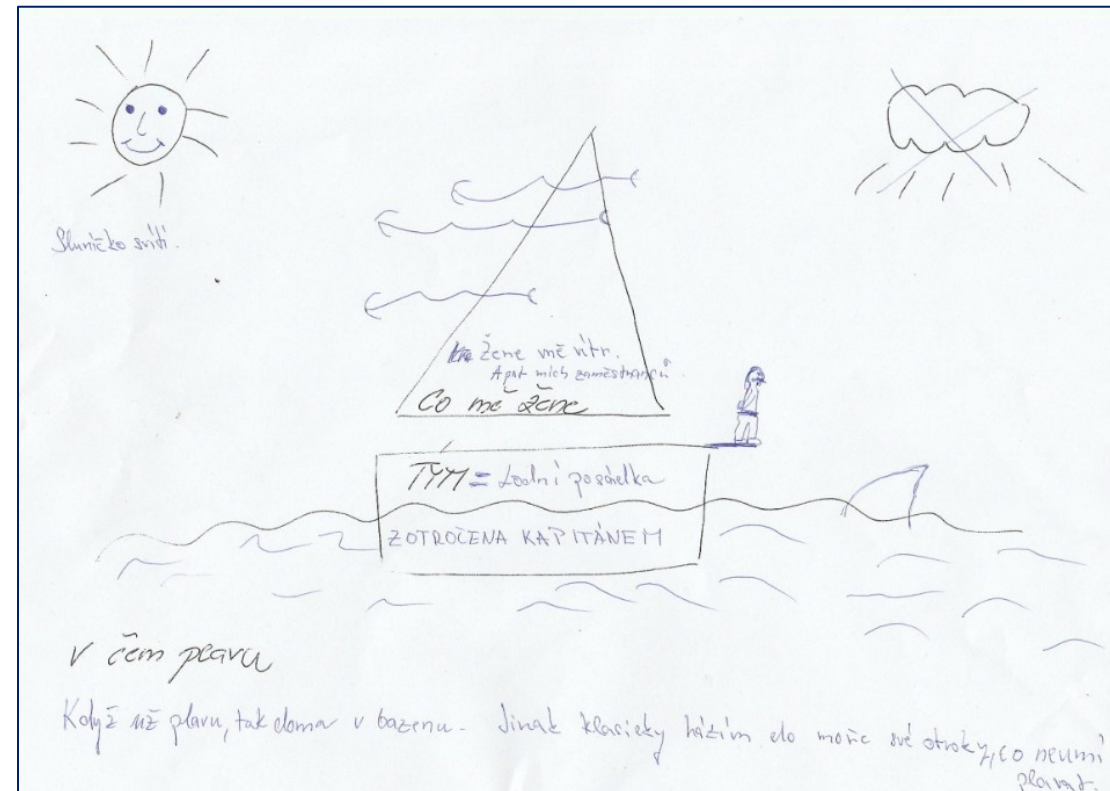
„Lod'ka“ má tuto legendu:

1. Klady metody či lekce/vzdělávacího programu (plachta)
2. Zápory metody či lekce/vzdělávacího programu (moře)
3. Klady lektora/učícího knihovníka (slunce)
4. Zápory lektora/učícího knihovníka (mráček)
5. Tým, ve kterém žák/dospělý učící se jedinec pracoval (trup lodi)

Jiné využití evaluační „Lod'ky“:

Žáci hodnotí:

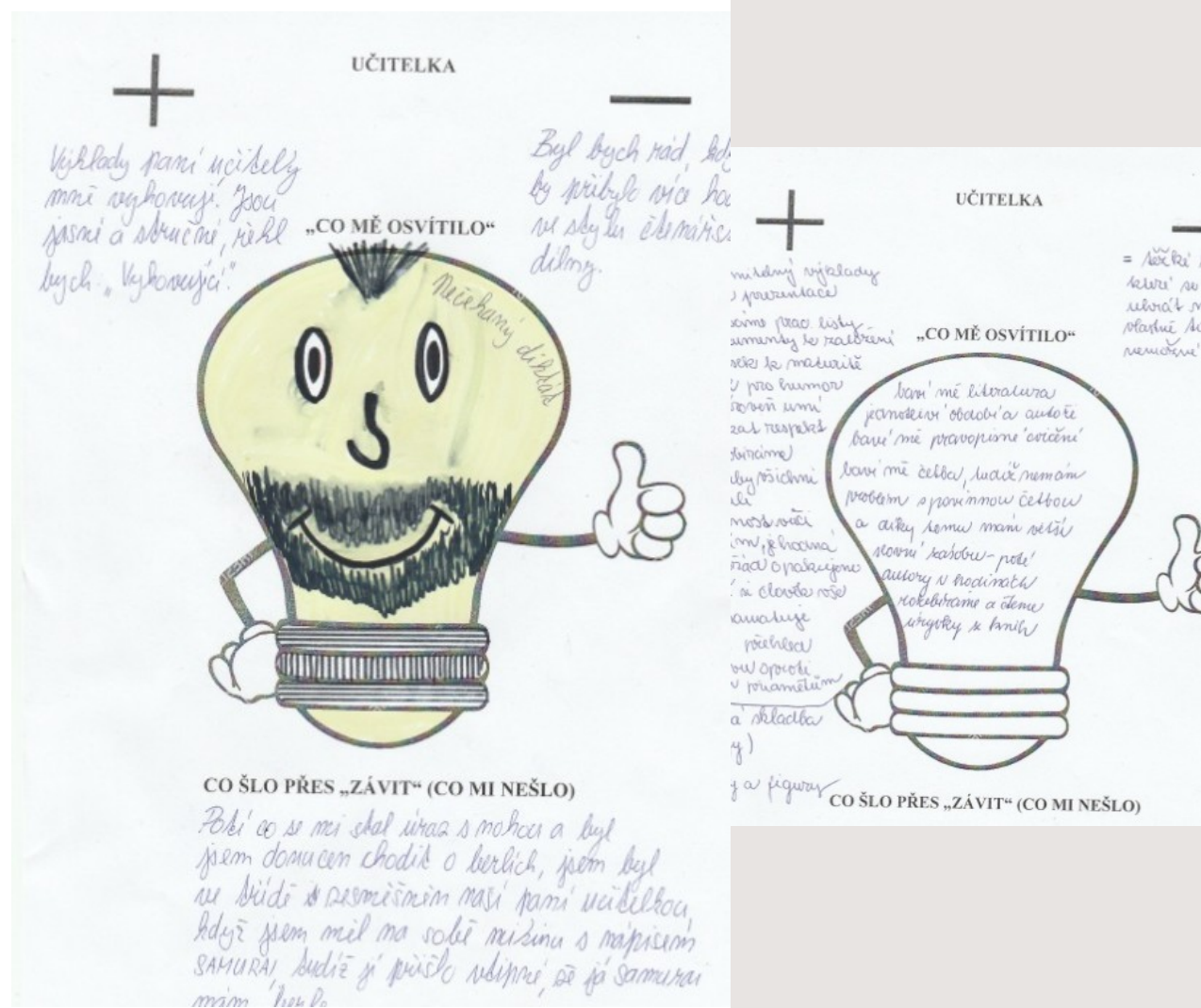
- 1) Co jim připadá obtížné
- 2) Co je žene dopředu, co se jim líbí
- 3) Svoji skupinu, tým třídy jako celek
- 4) Co se jim líbilo na práci v lekci/činnosti lektora
- 5) Co se jim nelíbilo na práci v lekci / činnosti lektora



# Evaluační nástroj Žárovka

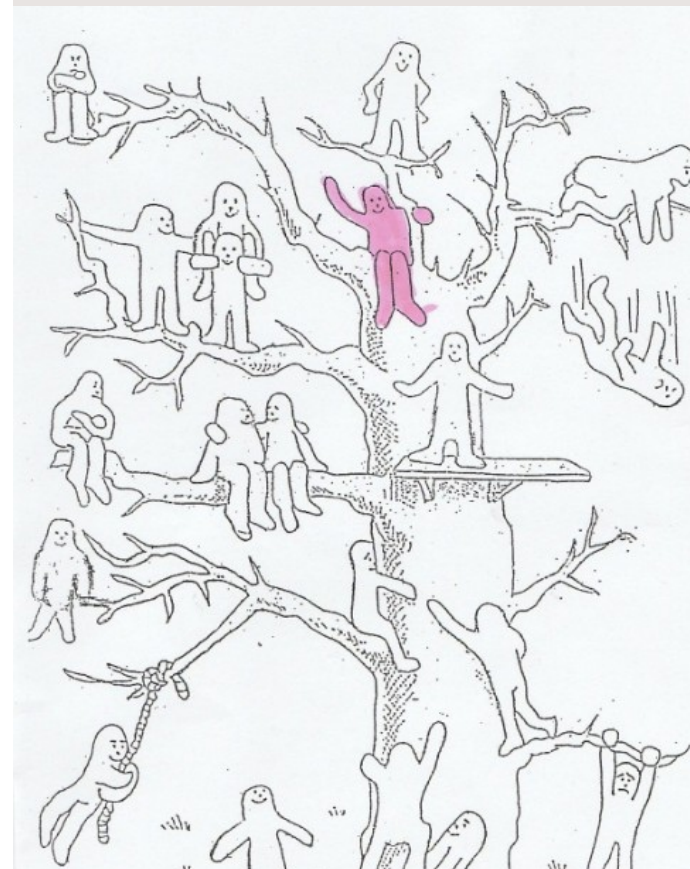
Má podobnou strukturu jako „Lod'ka“:

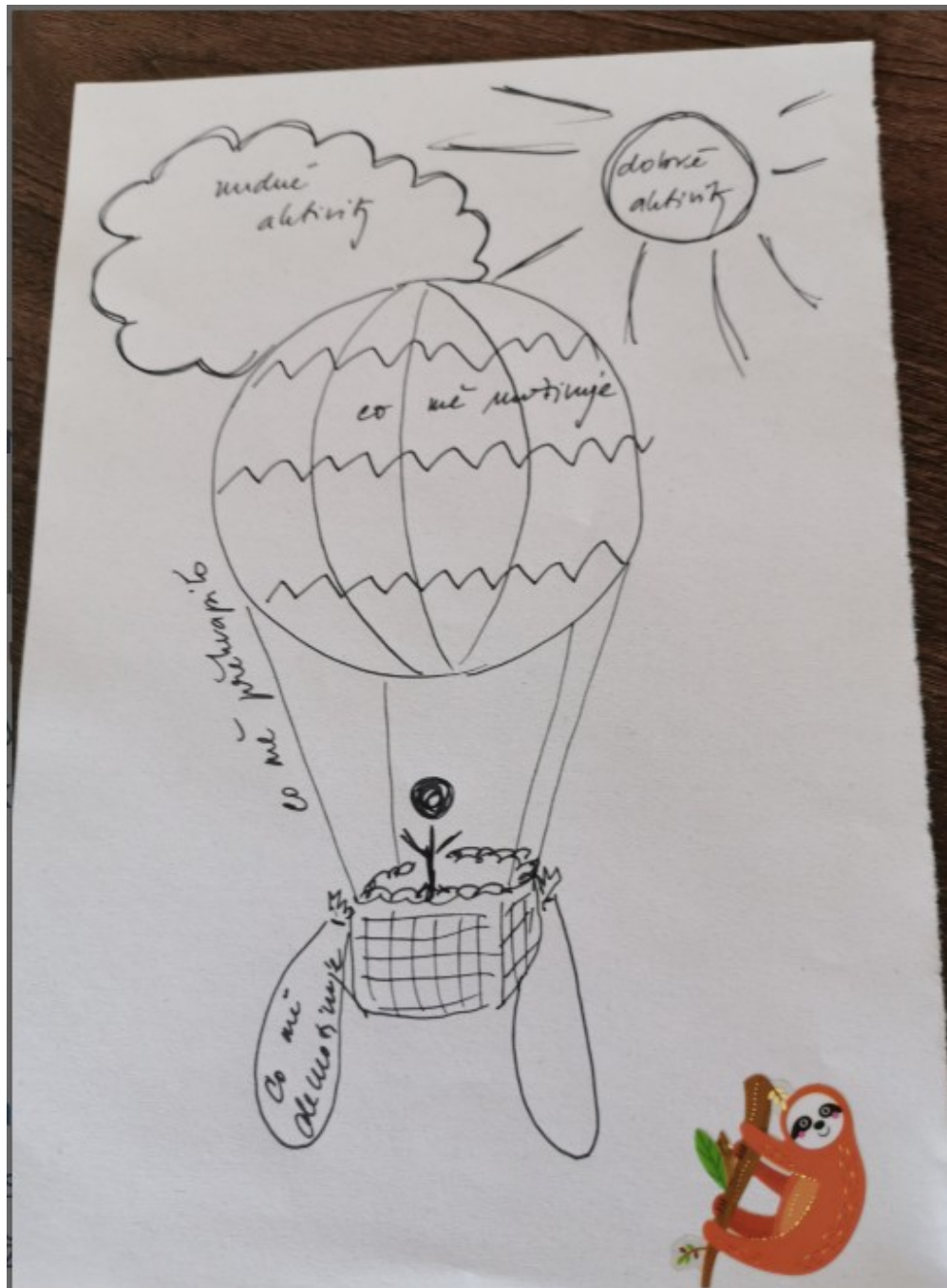
- dva póly pro hodnocení lektora/knihovníka
- dva pro aktivitu, vždy kladný a záporný
- technika příliš nevyužívá výtvarného projevu
  - poskytuje větší prostor pro text – a obojí se reálně ukazuje



# Evaluační nástroj „Ducháčci“

- Nástroj hodnocení
- Sebehodnotící grafický arch pro fázi R(eflexe)
- Ukazuje hlavní emoci při práci na aktivitě/v lekci





## Balón – grafická forma reflexe

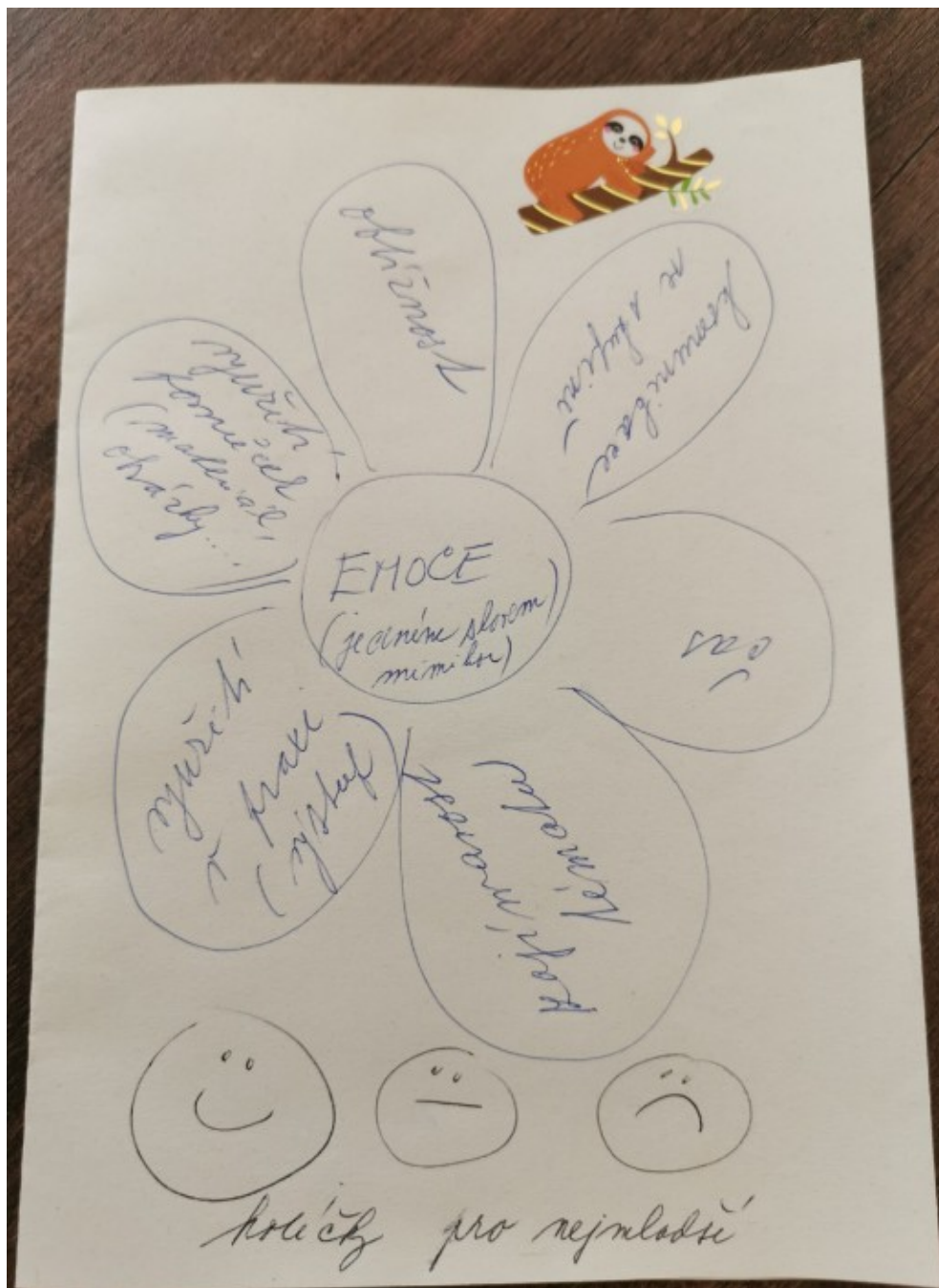
Žák je motivován pro vyplnění své zpětné vazby tím, že nakreslí balón a vyplňuje do kresby své názory. Přitom to dává dobrý smysl:

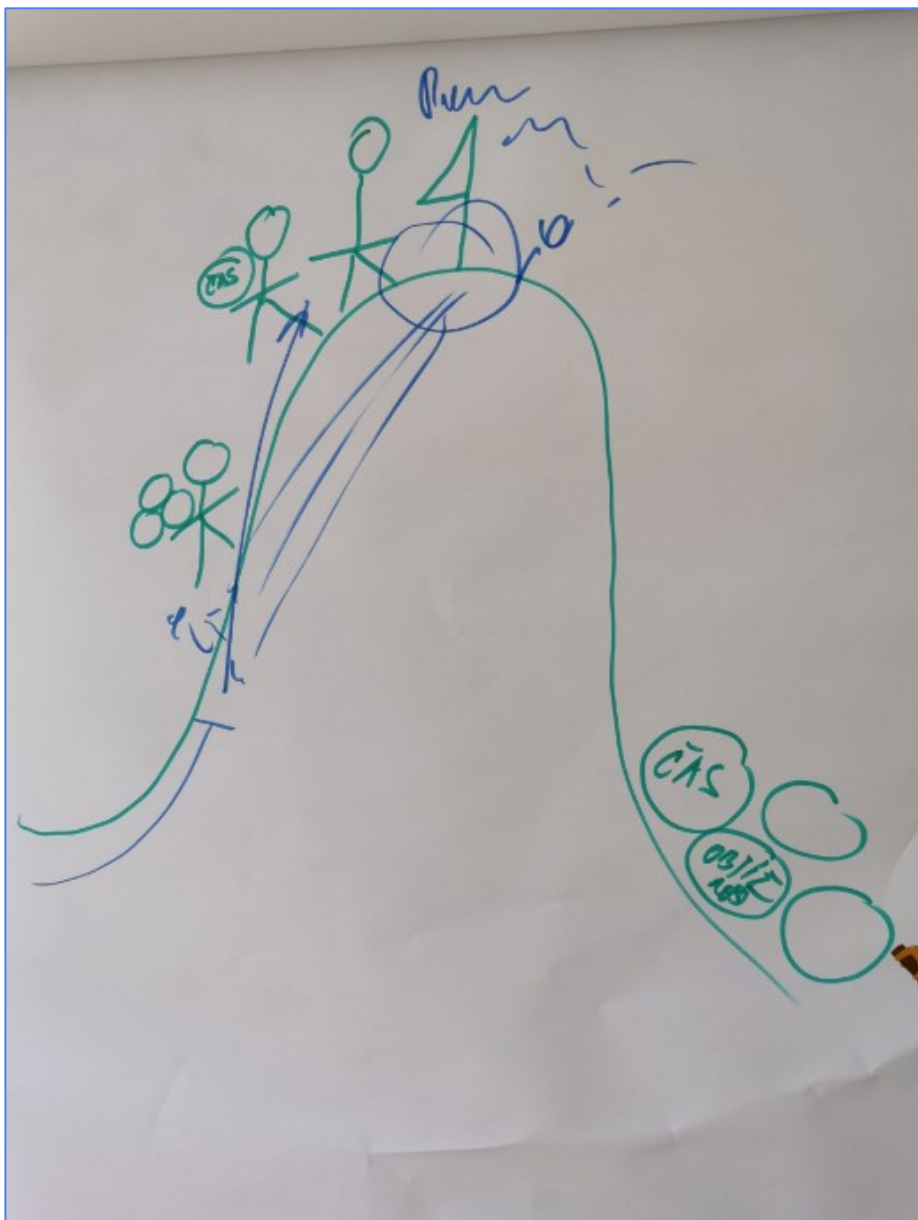
- Kopule balónu – žák doplňuje, co ho povznáší, nese vzhůru
  - Pytle zátěže – píše, co ho stahuje dolů...
  - Slunce – „dobré aktivity“
  - Mráčky – „nudné aktivity“
- Návrh: slunce a mráček využít pro klady a zápory samotného lektora

Zdroj: <https://robertcapek.cz/letni-skola-lineho-ucitele-2020-inspirace-1-zpetna-vazba-zaku/>

# Květina

- Druh grafického nástroje, který se může měnit s věkem žáků
- To, co vyplňují do lístků, může být jednodušší i složitější
- Např. žák druhé třídy nevyplňuje „využití v praxi“, ale zvládne ohodnotit smajlíkem „spolupráci se spolužáky“
- Okvětní lístky poskládáme těmi tématy / oblastmi, které jsou pro naši aktuální aktivitu / výuku potřebné
- Zařadit také lístek „práce lektora“ (zjišťujeme své silné stránky a mezery ke zlepšení)



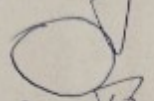


Na závěr jsem si nechal nástroj, který byl zpočátku trochu zmatený, ale když jsem ho sám překreslil na tabuli a trochu s autorkami zabrainstormoval, začal dávat výborný smysl a fungovat na jedničku. V návrhu to totiž byla jen nesmělá idea. Jde o to, že žák chápe nějaký vzdělávací cíl (například „trojčlenku“ nebo „středověk“) jako metu. Aby se k ní vyškrábal, tíží ho balvany (což může být jak osobní dispozice, tak obtížný prvek učiva a podobně). Takže žák si může tyto balvany nést – a konkrétně je popsat jako aktuální problém – nebo se jich během své práce zbavit a pak tyto překonané překážky popíše v hromadě pod vrcholem. Umístění figurky (avatara žáka) na svahu kopce také ukazuje, zda žák chápe svou cestu jako již ukončenou nebo ne. S celým nápadem si lze vyhrát, nakreslit balvany na cestě jako „obávané překážky“ a podobně.



## Zpětná vazba aktivita v hodině

1) Jak ses při aktivitě cítil/a?  
Dokleštili / smajčila.

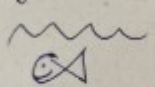


2) Jak dlouho ti trvalo zpracovat úkol?



(zpracoval)

3) Jak byla pro tebe aktivita náročná?



(ryba ve vodě)



(ryba na stromě)

4) Napiš 3 hashtagy, co se ti během aktivity povedlo

# \_\_\_\_\_ # \_\_\_\_\_ # \_\_\_\_\_



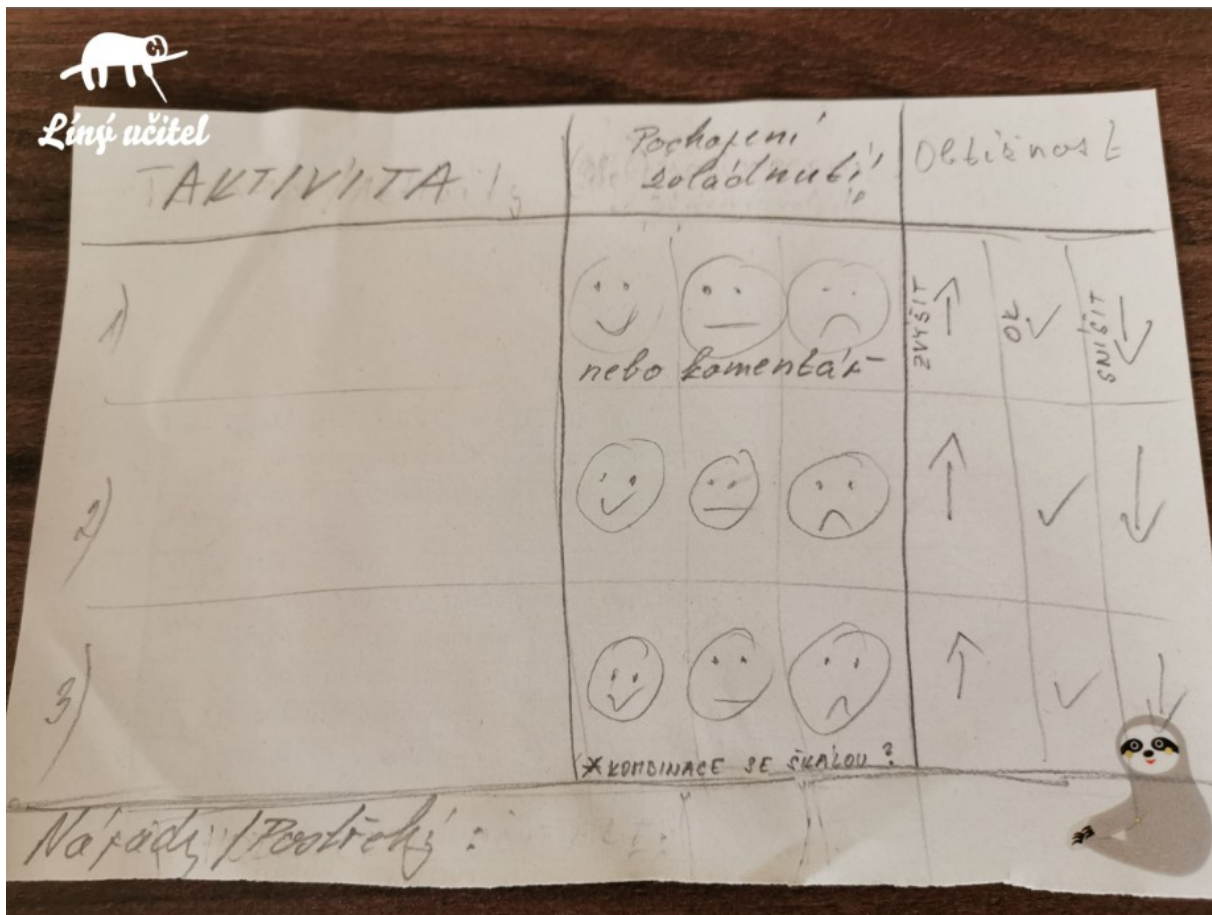
5) Ohodnot jakem učitelem / přednášejícím:  
a) nejlepší  spíše jsem  nic moc   
1. jasná a strukturovaná přednáška  
2. učitel byl naprocentný



Líná učitel

## Hashtagy

- zábavný nástroj plný funkčních otázek
- Pro evaluaci projektové nebo skupinové výuky /lekcí v knihovně
- žáci zatrhávají míru na škále mezi dvěma póly („Jak byla pro tebe aktivita náročná?“ **ryba ve vodě / ryba na stromě**)
- „napiš jeden, dva nebo tři hashtagy, co se ti během aktivity povedlo/vedlo méně“
- „...co se ti vedlo méně“.
- „Ohodnot paní lektorku/pana lektora“ – spíše nechat volnou odpověď nebo kolonky na vyplnění plus / minus
- Otázka „jak dlouho ti trvalo zpracovat úkol?“ není správná, spíše se ptát na vymýšlení řešení a realizaci zvlášť nebo nechal přímo napsat časovou linku celého úkolu



## „Tabulka“

- Vhodné na reflexi / evaluaci jedné lekce
- se třemi aktivitami
- na každou ze tří aktivit žáci napíší komentář (žáci 1. stupně zatrhnou nebo nakreslí smajlík)
- systém šipek
- Vhodné je v kolonkách u jednotlivých aktivit hodnotili různé parametry, třeba **1. zábavnost**, **2. přínos pro práci s tématem ve škole**, **3. přínos pro osobní rozvoj**.
- - vznikla by jasná a srozumitelná šestistupňová škála: takto
- 1. **Brainstorming**, komentář žáka: „Na začátku byl trochu chaos, ale pak jsme opravdu přišli na pár dobrých myšlenek. Až mě to překvapilo!!“
- „Zábavnost“ 2 šipky nahoru,
- „Přínos pro předmět“ 1 šipka nahoru,
- „Přínos pro osobní rozvoj“ 1 šipka nahoru atd.

1. Zaujala tě dušut. hodina?  
čím?

2. Změnil bys něco na dušut  
hodině?

3. Co se ti vybaví jako první - pocit  
z dušut hodiny?

4. Napiš jedno slovo, kterým  
vyjádříš svou práci.

5. Chtěl by si zatím znovu  
takovou hodinu?

6. V jaké zvíře by ses po této  
hodině proměnil?



Dejky za tvůj čas

Poznámky:

**„každý nástroj se musí vejít na jednu stranu papíru**

- na tomto dotazníku nejvíce zaujme **„V jaké zvíře by ses po této hodině proměnil?“**
- Nechat žáka napsat vysvětlení („V jaké zvíře by ses po této hodině proměnil a proč?“) nebo alespoň „Napiš ke zvířeti i jedno přídavné jméno“ (takže dostaneme třeba „moudrá sova“ nebo „pilná včelka,“)

# Jak na dotazníky

- Inspirativní analýza dotazníku – Robert Čapek
- <https://robertcapek.cz/trinact-zasad-dotazniku-pro-zaky/>



# Pojmy výuková metoda, aktivita, forma výuky

Učitel zadává žákům ve skupinách práci na **výukovém plakátu**. Jde tedy o **skupinovou práci**, ale zadané úkoly staví aktivitu do kategorie **problémového vyučování**. Nechybí zábavné prvky (**didaktická hra**), ba dokonce učitel slovy: „Představte si, že jste tým grafiků, kteří mají za úkol...“ postavil činnost jako **simulační aktivitu**, ve které nechybí **dramatizační prvky** a také **hra rolí** (neboť jeden z nich je „fotograf“ skupiny, druhý „textař“ apod.). To ale není vše, neboť týmy se budou nejprve rozdělovat do **expertních skupin** (všichni fotografové budou mít společně plněný úkol, textaři také atd.) a později se navíc budou týmy grafiků slučovat do větších celků, takže můžeme hovořit i o technice **sněhové koule**. To vše je jedna aktivita, ale jakou metodou jsme vlastně pracovali?

Úmyslně také nechci vymýšlet rozlišení názvu jednotlivých činností ve školní třídě. I když bych mohl např. popsat, že **aktivitu** „Omeğanští pozorovatelé“ můžeme považovat za **metodu** multikulturní nebo mediální výchovy, řadíme ji do dramatizačních **výukových metod**, **forma práce** je skupinová, která přechází do **metody** „sněhová koule“. Ale nyní považujme pojem „výuková metoda“ nebo „aktivita“ za synonyma. Někdy je zkrátka třída nepoznanou krajinou, metoda aktivitou, cesta výsledkem a učitel žákem, tak to při moderním vyučování chodí.

# Využití fotografie v lekcích IV

- pro studium společenských trendů (v módě, rekreaci, rodinném životě, měnící se role žen);
- obrázky chudoby a blahobytu (jak se měnil vzhled chudých a bohatých lidí?);
- jaký typ výrobků byl považován za standard, jaký za luxus, jak se v průběhu času změnila propagace určitých výrobků a proč?;
- používat fotografie pro zmapování vývoje v průběhu 20. století (v technice, architektuře, umění);
- zkoumat sady fotografií z konkrétního období, např.: jak se lidé oblékali do práce a jak pro volný čas, jaké druhy obchodů jsou na snímcích z ulic;
- srovnat různé fotografie téhož jevu z různého období (např. architektonické proměny města);
- analyzovat detailně podrobnou fotografii (např. jaké roční období to je, kdo je na snímku, kde je to, co se tam děje atd.);
- srovnávat odlišné komentáře k jednomu snímku v různém tisku (s odlišnou politickou orientací, nejlépe též z různých zemí) [29];
- k přemýšlení jako vstup do tématu – provokativní fotografie, která donutí žáky zamyslet se, může posloužit jako zajímavý úvod vyučovacích hodin téměř ve všech předmětech;
- domýšlet kontext – co je mimo fotografii, dokreslovat nebo pouze popisovat;
- dát žákům k dispozici pouze část fotografie a žáci mají za úkol přemýšlet, co chybí;
- změna proměnných – co se stane, když na fotografii vymění postavu, prostředí, když změním vztahy mezi lidmi.

# Edukační činnosti s fotografiemi

- ❑ **Zhotovení vlastní fotografie** – v současné době je k dispozici četný software pro editaci fotografií. Žáci si mohou prakticky vyzkoušet, jak je možno pořízený snímek upravovat, rozostřovat, přibližovat, retušovat, zhotovit fotomontáž apod. Tato aktivita se může stát východiskem diskuse o vlivu těchto úprav na vnímání a interpretaci fotografie (a to nejen z hlediska umění, ale také v komerční sféře – reklama, propaganda, vliv upravovaných fotografií modelek na dívky apod.).
- ❑ **Sepsání komentáře k fotografii** – srovnání různých komentářů či interpretací v rámci třídy.
- ❑ **Sestavení tematického souboru fotografií** – např. druhá světová válka, padesátá léta reprezentovaná několika vybranými fotografiemi (následná diskuse, jak tento výběr ovlivňuje vnímání historické doby či fenoménu).
- ❑ **Analýza rodinného alba** – které situace z rodinného života jsou převážně zachycovány, srovnání a diskuse v rámci třídy a další.

## Analýza fotografie

Obecný postup pro analýzu fotografie ve vyučování by mohl být:

- ❑ **vznik snímku** (situace a doba, scéna a námět, fotograf, objednatel fotografie, cílové publikum);
- ❑ **vzhled snímku** (postavy, předměty, kontury, schéma kompozice, technické prostředky: výřez, perspektiva, přiblížení);
- ❑ **úpravy a prezentace snímku** (dodatečné úpravy: retuše, montáž, kontext prezentace, komentář, legenda);
- ❑ **shrnutí** (které informace lze z fotografie vyčíst, jaký odkaz a význam snímek zprostředkuje, jde o záměrný účinek?).



## Aktivity s filmovou ukázkou / videem

**Typické výrazy** – žáci zaznamenávají typické výrazy jednotlivých postav. **Správné pořadí scén** – žáci dostanou obrázky scén z filmu a dávají je do správného pořadí. Po zhlédnutí podle nich převypráví příběh filmu/ukázky z filmu. **Shrnutí hlavní myšlenky k určité části filmu.** **Formulace otázky k určité části filmu** – co žákům není jasné?, co je zajímavé? (a v následující sekvenci, zda otázka byla filmem zodpovězena). **Diskuse s hlavním hrdinou** – v průběhu filmu žáci pokládají některé z postav otázky, proč se chová tak, jak se chová, co ji k tomu vede apod. Žáci postavu oslovují, jako by s ní diskutovali – tedy: „Proč ses rozhodl utéct? Mně se to nezdálo moc moudré.“

# Úkoly/aktivity po zhlédnutí filmu /videa

## ▣ Úkoly po zhlédnutí filmu (ukázky)

**Otázky týkající se porozumění obsahu** – ústní nebo písemné otázky k obsahu zkoumají, zda žáci porozuměli tomu, co viděli. **Film s dabingem v mateřském jazyce a originálními titulky k filmu** – žáci srovnávají po zhlédnutí scény dabing v mateřském jazyce s titulky v originálním znění. **Pravda/Lež** – porozumění scéně je přezkoušeno formou otázek, na které žáci odpovídají Ano/Ne nebo Pravda/Lež. **Kdo co řekl?** – Při tomto přiřazovacím cvičení musí žáci spojit výroky osob s odpovídající postavou z filmu. **Otázky pro režiséra** – po zhlédnutí ukázky z filmu žáci vymýšlejí otázky pro režiséra. Během druhého promítání úryvku s režisérovým komentářem (DVD) hledají odpovídající odpovědi na své otázky. **Dokončení/uzavření otevřeného konce** – žáci sepíší otázky k filmu, které zůstaly nezodpovězeny. Poté je položí spolužákovi, který je musí zodpovědět. **Nejoblíbenější herec/herečka** – žáci píší jimi vybranému herci/herečce dopis o svých dojmech z filmu. **Debata o sporných otázkách** – filmový úryvek s kontroverzním tématem může být základem (pobídkou, podnětem) pro debatu. **Domino** – žák napíše na tabuli jedno klíčové slovo k filmu a ostatní přidávají další slova, pokud první slovo končí písmenem D, další slovo tímto písmenem začíná. **Závěrečná slova** – při „zmrazeném“ obrázku poslední scény smí každý žák pronést závěrečná slova hrdiny. **Filmová kritika / reklamní text** – žáci napíší svou vlastní filmovou kritiku nebo reklamní text. **Zpřeházené úryvky** – žáci zhlédnou více úryvků filmu ve špatném pořadí. Jejich úkolem je seřadit úryvky chronologicky a odůvodnit svou volbu. **Porovnávání** – žáci srovnávají literární předlohu a film podle literární předlohy, originál a nové zpracování filmu, dvě různé kritiky k jednomu filmu. **„Obměna základních stavebních kamenů“** – žáci se vypořádávají s hypotetickými otázkami: Co by se stalo, kdyby ve filmu vystupovaly jiné postavy/kdyby se film odehrával v jiném čase/kdyby se film odehrával na jiném místě. **Má oblíbená scéna** – žáci písemně popisují svou oblíbenou scénu z filmu: dojem, prostředí, scénu, osoby, děj. **Klady – zápory – hodnocení** – žáci napíší záporné dojmy

na levou a kladné na pravou stranu tabule; společně diskutují, jak by film ohodnotili. [27] **„Directors cut“** – žáci vymýšlejí scény, které mohly být z filmu vystřiženy, protože se jedná o detaily, týkající se jednotlivých postav, také mohou diskutovat o tom, které scény ve filmu „chybí“. **Tvorba filmového plakátu** – žáci se tak učí shrnout podstatu filmu graficky. **Tvorba traileru** – pokud k tomu má škola podmínky, je možné trailer se žáky i natočit na kameru, případně amatérsky animovat, nebo sehrát loutkové divadlo.

# Příklady aktivit navázaných na dokumentární film / projekci

Jeden z dobrých příkladů, jak pracovat s dokumentárním filmem:

Téma: **Barevný svět**

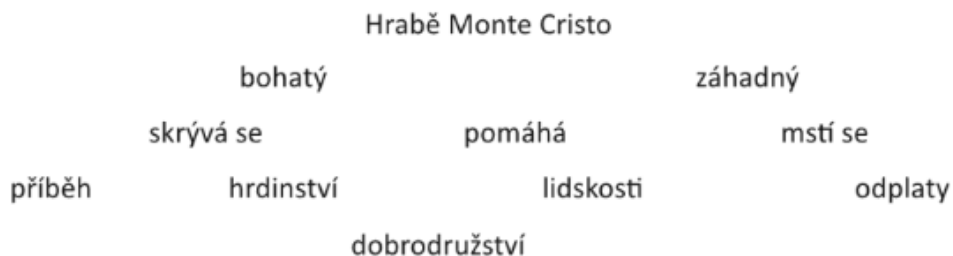
Ještě před projekcí dokumentárního filmu si žáci nakreslí do sešitu planetu Zemi se všemi kontinenty. Modrou barvou si vybarví oceány, zelenou kontinenty, hnědou pohoří atd.

Po zhlédnutí filmu žáci černou barvou přebarví na svém obrázku plochy, které jsou podle nich ohrožené nebo zničené lidskou činností.

Žáci poté prezentují své obrázky a vysvětlují svůj nákres. [28]

Pro interpretaci filmu (ale i knihy apod.) můžeme použít techniku ↻ diamant nebo ↻ pětilístek:

1. řádek: jméno hrdiny příběhu;
2. řádek: dvě přídavná jména, která ho charakterizují;
3. řádek: tři slovesa, odpovídají na to, co hrdina dělá nebo co se s ní děje;
4. řádek: čtyřslovný výraz nebo věta – vyjádření pocitů z příběhu;
5. řádek: jedno podstatné jméno, které shrnuje podstatu tématu.



## PRAXE

Všechny dokumentární nebo naukové filmy lze také zpracovávat mnoha aktivitami, původně určenými pro práci s textem (jako jsou ↻ pyramida, ↻ klíčová slova, ↻ myšlenková mapa a mnoho dalších).